

ПРО ГОГА І МАГОГА

Стаття присвячена проблемі смислів біблійних конотонімів Гог та Магог. Окреслено мовні й позамовні чинники, що сприяють переосмисленню й символізації біблійних конотонімів як складників релігійної картини світу. Розкрито філософсько-естетичні та художні витоки конотонімізації сакральних символів. Особливу увагу приділено специфіці сакрального ономастикону, який відбиває опозицію 'реальне'/'ірреальне'.

Ключові слова: сакральні оніми, етнізм, біблійний конотонім, художній образ, символ, біблійний текст.

Священні тексти містять глибокі, життєво важливі для людини етичні смисли, в яких передані необхідні для усвідомлення і дотримання вищі духовні цінності. Священне є бінарною мирському; цим протистоянням насичена оцінна семантика довілля, яка продовжується і в онімній номінації. Дослідники часто відзначають високий ступінь канонічної регламентованості біблійних символів, чітке розмежування позитивних і негативних конотацій.

Наша мета – проаналізувати семантичні процеси, що зумовлюють формування конотативних значень біблійних символів, зокрема, онімів Гог і Магог. У святоотцівській екзегезі їх прийнято розуміти алегорично, як безбожні народи, що в останні часи повстануть проти Церкви Христової [1, 4, 7, 8]. Сформульована мета передбачає розв'язання таких завдань: 1) простежити процес динаміки смислів та окреслити мовні й позамовні чинники, що сприяють переосмисленню й символізації біблійних конотонімів як складників релігійної картини світу; 2) розкрити філософсько-естетичні та художні витоки конотонімізації сакральних символів Гог і Магог. Увага до тексту Біблії, зокрема до онімів біблійної семантики, не випадкова, бо для нашого народу з його картиною світу характерною є християнська свідомість, яка формувалась на текстах Святого Письма.

У Біблії є три різних описи Гога і Магога: у книзі Буття (10: 2), у Книзі Пророка Єзекіїля (38–39) і в Апокаліпсисі (20: 7). В апокрифічній літературі Гог і Магог згадуються лише в Сівіліїних пророцтвах як «країна Гога і Магога»; є згадка про них і в «Олександрії» – перекладах давньоруською мовою роману «Історія Олександра Великого» XII–XIII ст.: *Ось в «Олександрії», що належить до ранніх іноземних текстів, які прийшли в Київську Русь, ідеться про страшні землі народів Гог і Магог, про людей із псячими головами, про василісків...* (Дроздовський Д. Ук-

раїна – Європа: географія спільних координат).

У Старому Завіті ім'я магог використовується в двох випадках – як ім'я одного з синів Яфета і як назва народу або землі на півночі. У пророцтві Єзекіїля в 38-й і 39-й главах магог разом зі словом Гог – ідентифікація народу чи країни, причому Гог є іменем царя народу чи землі Магога: «зверни обличчя своє до Гога в землі Магог» (Єз. 38: 2); «І буде в той день, коли Гог прийде на Ізраїлеву землю, говорить Господь Бог, Мій гнів запалиться у лоті Моїй» (Єз. 38:18). У вірші 1 (Єз. 38:1) Гог сприймається швидше як особа, що править землею Магог і є «князем» (рош) Мешеха і Тувалу. Єзекіїль, завершуючи пророцтво щодо Гога, відзначає, що суд над ним буде остаточним: «Упадеш на Ізраїлевих горах ти й усі полки твої та народи, що з тобою; віддам тебе на поживу всякого роду хижим птахам і звірам польовим. На відкритому полі впадеш ти бо Я сказав це, говорить Господь Бог» (Єз. 39: 4–5). Відомо, що в давнину смерть без поховання вважалася великою ганьбою. Саме цієї ганьби має зазнати армія Гога, тіла воїнів якої будуть не поховані, а віддані на поталу тварин. Але після знищення Гога і його полчищ зброю, яка вважалася бажаною здобиччю у військових походах, вже не буде потрібна і люди знищать її, а оскільки її накопичиться дуже багато, палити її будуть сім років: «Тоді жителі міст Ізраїлевих вийдуть, і розкладуть вогонь, і будуть палити зброю, щити і лати, луки і стріли, і булави і списи; сім років будуть палити їх» (Єз. 39: 9).

В Апокаліпсисі зазначено, що Гог на чолі магогського народу має колись прийти з півночі й напасти на країну Ізраїлеву і що цим нашестям має бути здійснений Божественний суд над Гогом, все військо якого буде винищене й поховане разом із Гогом. Православне богослов'я традиційно коментує описану тут битву як пророцтво майбутньої останньої битви антихриста проти Церкви Христової, і, таким чином, Гог і Магог слугують швидше у ролі якогось абстрактного зла, ніж конкретних народів чи людей. Таке твердження обґрунтовується тим, що в Одкровенні св. Іоанна слова Гог і Магог виступають уже рівнозначними і читаються як назви народів.

Пояснюючи цей текст, деякі тлумачі намагалися «впізнати» ворожого царя і його народ, вважаючи, що це або скіфи, або варвари. Можливо, що в цих переказах відбився страх більшості давніх народів перед невідомими племенами кочівників, які здійснювали безжалісні набіги на мирні поселення [1, 8, 11]. Але більшість авто-

рів (Блаженний Августин, блаженний Ієронім, Екуменій та ін.) відмовляються від ідеї, що Гог і Магог – це історичні народи: «Під народами, які називаються Гог і Магог, не слід розуміти яких-небудь варварів, що населяли яку-небудь частину землі, начебто Гетів і Масагетів, як думають деякі на підставі подібності в буквах їх імен, або на зразок інших чужоплемінних, що не перебувають під владою римською (народів)», – пише, наприклад, Блаженний Августин в творі «Про град Божий» [Цит. за: Православная жизнь, 14.12.2015]. Так чи інакше, численні спроби ідентифікувати ці імена з конкретними народами успіху не мали.

Отже, дослідники підкреслюють певну складність у витлумаченні есхатологічних текстів Священного Писання, що стосуються подій останніх часів історії людської цивілізації. До того ж у святоотцівській літературі не так вже й багато прикладів екзегези Апокаліпсису. І все ж можна говорити про усталене церковне тлумачення вищевказаних місць з Святого Письма, яке впливає здебільшого зі слів пророка Єзекіїля: Гог – це правитель, глава, вождь народів, які прагнуть завоювати Єрусалим, а Магог – назва його володінь. Можливі й такі тлумачення, згідно з якими Гог – найменування народу, а Магог – назва землі і народу, де він живе [1, с. 308].

Після спроби розібратися зі значенням імен Гог і Магог час звернути увагу на їхню належність до власних назв. Ім'я людини й ім'я народу (антропонім й етнонім, будемо вважати їх за такі) є двома центрами міфологічної системи, що організує життя і виживання індивіда, співпрацю і спільне виживання сукупності індивідів. Невизначений статус етноніма у лінгвістиці, його маргінальний характер досить чітко і докладно описала Ж. Ю. Масюк, відзначивши, що таке становище етноніма ставить під питання доцільність його розгляду в сфері ономастики. Звернімося до її інформації. Так, Міжнародна Спілка Ономастичних Наук (ICOS) вважає етноніми пропріативами, але одні вчені розрізняють як онім та апелятив множину та одну цю номенів, інші – такої різниці не вбачають і зараховують усі назви до сфери власних найменувань. М. М. Торчинський, Д. Е. Шен умовно відносять етноніми до антропонімів. Д. Г. Бучко, О. В. Суперанська відстоюють апелятивний статус цих одиниць, а деякі дослідники навіть вважають, що етноніми посідають проміжну позицію між Власною і загальною назвою. Головним аргументом О. В. Суперанської на захист апелятивного статусу етнонімів слугує значний конотативний потенціал цих номенів. Російська дослідниця зазначала, що етнонімна характеристика – це найперша характеристика людини навіть при побіж-

ному знайомстві з нею. Конотації цих номенів уводять співрозмовника в коло культурно-історичних, територіальних, етнографічних та інших відомостей про людину, що приховані в самій лише національності. Звісно, факт наявності глибоких семантичних нашарувань в етнонімах беззаперечний, але лише цей аргумент не може бути причиною для їх віднесення до апелятивної лексики. Ж. Ю. Масюк погоджується із думкою А. І. Грищенка, що усі перераховані відомості становлять енциклопедичну інформацію, а власне лінгвістична, яка може пояснювати значення таких лексем у словнику, відсутня чи виокремити її вкрай складно, як і в усіх інших власних назвах [13, с.219].

Ми ж маємо справу із сакральною онімією. І, вважаючи імена Гога і Магога за своєрідні етноніми, розглянемо їх передусім як сталі органічне сполучення з узгодженим функціонуванням двох складників – релігійної та художньої, які дуже близькі й тісно взаємопроникають одна в одну, поєднуючись внутрішнім принципом творення у священному тексті. Витоки цього явища лежать у глибинах міфологічної свідомості з характерним для неї синкретизмом усіх рівнів духовного життя первісної людини – естетичного, художнього, релігійного, етичного та практичного, зумовленого її образно-асоціативним мисленням. Недаремно у новозавітному пророцтві ім'я *Гог* зрозуміле як ім'я народу, що не суперечить первісному змісту: перенесення етнонімійних позначень на царя і назад – норма архаїчної семантики.

Свідомість, що визначає людську здатність ідеального відтворення дійсності в мисленні, супроводжує і контролює взаємодію людини із довкіллям. Відображення буття не становить просте відтворення внутрішнього змісту явищ та об'єктів; це процес творчий, в якому функція людської свідомості реалізується у вигляді зовнішнього чуттєвого субстрату – образу, знака та символу [7]. Саме через ці поняття і проходить процес конотонімізації імен Гога і Магога.

У сучасних філософії та психології аксіомою розуміння образу стала думка Георга Вільгельма Фрідріха Гегеля, що образ «являє нашому погляду не абстрактну сутність, а конкретну її дійсність» [6, 102]. У матеріалістичній методології вироблено учення про образ як форму відображення в людській психіці дійсності, що формує зміст. Отже, «образ – явище, яке виникає як результат відображення одного об'єкта в іншому, що слугує сприймаючою формацією (духовною чи фізичною)» [6, 102]. На чуттєвому ступені пізнання образ виступає як відчуття, сприйняття, уявлення, а на рівні мислення – як поняття, судження, концепція. Нагадаємо, імена *Гог* і *Магог*

(Гог – ім'я ватажка і народу, Магог – ім'я країни і народу) не відразу з'являються в своєму звичному поєднанні: у книзі Буття Магог і Мешех (поряд з Фувалом і Гомером) названі як родоначальники племен (сини Яфета). Отже, впливає висновок, що ім'я Магог пов'язувалося в Старому Завіті з якимось цілком відомим тоді референтом (Гог як народ ніде в Старому Завіті не згадується, виходить, уперше ця назва використана в Єзекіїля). Трапилося нам і таке пояснення: «Частка ма в санскритській мові відтворює ідею землі і, поставлена перед іменем Гога, може означати земля Гога. Ім'я Гог могло бути таким самим утворенням з Магог, як арабське Ягуз з Магда, Магу, Маги (перс.). Отже, найближче визначення таємничого імені Гог залежить від значення більш відомого імені Магог. Член, поставлений тут при Магог, дає зрозуміти, що це відомий народ і відсилає до книги Буття (10:2), єдиного місця Старого Завіту, де названо цей народ. За цим текстом Магог – другий син Яфета: Гомер, Магог, Мадай, Яван (Єлисей), Тувал, і Мешех і Фірас [12].

Через нетотожність методологічних принципів образи, створені в межах релігії й мистецтва, мають свою специфіку. «Простому буттю, – пише Е. Касіер, – надається певне «значення», своєрідний ідеальний зміст. Це стосується мистецтва, міфології й релігії, рівно як і пізнання. Усі вони живуть у власному образному світі, в якому емпіричне дане не лише відбивається, а скоріше створюється за власним принципом. Усі вони мають свої особливі символічні форми... Кожна з цих форм не зводиться до іншої і не виводиться з неї, але кожна з них означає певний духовний засіб сприйняття, за допомогою якого конститується своя особлива сторона «дійсності» [9, с. 168–169].

У художній творчості образ є засобом і формою відображення життя, за допомогою ж сакрального образу релігійна свідомість конкретизує ідею присутності священного (на відміну профанного) і надає сприйняттю сакральної предметності [5]. У ньому ідея сакрального перетворюється в чуттєво доступні предметні форми. Конотативна специфіка сакральних онімів, що, як правило, несуть у собі багату культурну інформацію, зумовлюється дією інтра- й особливо екстралінгвальних факторів. Їхні додаткові співзначення поєднують номінації об'єктів реального та ірреального простору, і сакральний образ набуває характеру символу. Певною мірою сакральний ономастикон відбиває опозицію 'реальне'/ 'ірреальне', об'єднуючи номени з реальною та ірреальною референтною належністю. Так, давнє місто Єрусалим постає як *Небесний Єрусалим – Царство небесне*, образ описаного в Апокаліпсисі «святого міста», в якому після страшного

суду разом із Богом житимуть праведники. *Армагеддон* – вершина Магеддо біля Єрусалима, місцевість у Палестині, стає назвою кінця світу; вузька долина Гіном, розташована на південно-західному боці стародавнього Єрусалима, стала відома за назвою *Геснна*, що у Біблії є одним із позначень пекла. У Новому Завіті про Геенну згадується 12 разів. Назви реальних об'єктів, асоційовані із рефлексією на предметний, буттєвий світ етичними образами християнського світогляду, у священному тексті міфологізуються, акумулюючи загальногуманістичну, соціально-історичну, інтелектуальну, етнокультурну, експресивно-емотивну, оцінну інформацію. Символіка духовного як животворящої божественної сили, що охоплює всесвіт, природу і людину, потужною силою релігійної свідомості створює інший світ – світ сакральної сфери, де вторинна онімна номінація спричинена асоціативним характером релігійного і художнього мислення. На відміну від художнього образу символ не має безпосередньої схожості з об'єктом; він його визначає, але не відображає. Замість змістової тотожності, що існує між образом та об'єктом, між символом та образом створюється логічний зв'язок. Так, навала Гога і Магога логічно пов'язана із закінченням термінів тисячолітнього царства, коли сатана вийде з ув'язнення (характерний мотив прориву замкнених до часу сил зла, наявний і в мусульманській версії); прийшовши з «чотирьох кутів землі», і в Апокаліпсисі Гогом і Магогом названо дикі північні народи, що мають повстати проти Христа у передчас його другого пришествя. На чуттєвому ступені пізнання образ виступає як відчуття, сприйняття, уявлення. У нашому випадку це жорстокість, могутність, сатанинська сила. На рівні мислення образ – це поняття, судження, концепція: Гог і Магог – етноніми, імена ворожих Ізраїлю народів, останній бій тощо.

Якщо образ – форма відображення дійсності в людській психіці, то знак є матеріальним об'єктом, що виступає в комутативному або трансляційному процесі аналогом іншого об'єкта (денотата), заміщує його. Інформація, яку надає знак про денотат (предмет, властивості, явища, поняття, дії та ін.), є значенням цього об'єкта, його змістом. У філософії мистецтва та релігії знак розглядається в контексті символічної діяльності людини. Знак стає символом тоді, коли його використання передбачає загальнозначущу реакцію не на сам денотат, а на його абстрактне значення (частіше цілий спектр значень), зв'язане з цим об'єктом. [7, с. 36]. Пропріальні біблійні одиниці збагачені вторинними референтними конотаціями: Гог і Магог – персонажі релігійного епосу в іудаїзмі, християнстві та ісламі – жорстокі, кровожерливі

народи. Якщо релігійні образи (Христа, апостолів, святих) вічні, їх не торкається дихання історії, то художні несуть у собі відбиток часу. Незважаючи на протилежність змістових функцій художнього та релігійного рівнів свідомості, універсальною для них є функція символізації.

У сучасному розумінні словосполучення Гог і Магог означає – ‘жах’, ‘страх’, ‘всеруйнівна сила’. При цьому, у зв'язку з масштабом лиха від навали Гога і Магога, фразеологізм набув значення чогось значимого, могутнього, головного, тому вираз «Гог і Магог» – причому переважно в російській мові, українських прикладів нам не трапилося – має синоніми ‘важлива персона’, ‘важлива особа’, ‘птаха високого польоту’, ‘персона’, ‘велика шишка’, ‘ділок’;: *Вон он едет, посмотрите на этого красавца, вылитый гог-магог, пробурчал исправник, показывая взглядом на мирно шествующего управителя*” (А. Писемский «Леший»). Або: *В Одессе и Крыму (граф Воронцов)... состоял на положении какого-то божества... le comte был «Гог и Магог», альфа и омега...* (З. Маркевич «Из прожитых дней»). *Управляющий труппой был “гог и магог”*: от него зависело приглашение и увольнение актёров и распределение ролей (Ю. Юрьев «Записки»).

Олександр Мень стверджував: «Гог і Магог – образи, що позначають далекі войовничі народи, які, як скіфи, раптово вторгаються і так само раптово йдуть. Це якийсь напівмістичний, напівміфічний ворог» [14, с. 115]. І він же пояснював це тим, що апокаліптика завжди образна, вона завжди пов’язана з баченнями, з якимись картинами. Більш того, апокаліптика не так говорить про конкретні події часу, скільки зображує майбутнє. Світ в очах апокаліптиків – це щось те, що вже завершується, йде; всі їх помисли спрямовані на останню боротьбу добра зі злом. Для пророків злі сили ще не настільки очевидні, вони виражаються в діях конкретних носіїв зла: гріховних царів, жорстоких імператорів, невірного натовпу і т. ін. Для апокаліптиків темні сили історії – це вже цілі демонічні полчища злих духів, які надають руху імперії, надихають гвалтівників, ініціюють відступництво натовпу [14, с. 117]. Отже, художній образ Гога і Магога в Откровенні спирається на переосмислення значення цих імен у процесі вторинної номінації відповідно до логічної форми тропів сакрального тексту. Тому образна онімна номінація Гога і Магога в Откровенні, на нашу думку, виявилася найстійкішою і закріпилася в цих етнонімах як у назвах народів, що втілюють всі земні царства, які в останні дні світу повстануть проти царства Христового, підуть війною на народ Божий, але будуть повалені вогнем з неба.

Говорячи про життя символів, нагадаємо

поширений погляд на проблему актуалізації символів: символи зберігаються і підтримуються суспільством, поки задовольняють його потреби. Актуальні символи виходять на поверхню пам’яті, а неактуальні не зникають, а переходять у потенцію. Так, символи епохи бароко, що виникли у межах релігійної культури, у наш час з його раціоналістичною свідомістю деактуалізуються, але зберігаються у пам’яті як знаки далекої культури. Із гучним поверненням Росії у світові новини багато людей знову звертаються до давнього пророцтва Єзекіїля. Дехто сьогодні вважає, що саме Росія є тим злим Гогом із землі Магога, який об’єднає ряд народів і здійснить спробу вторгнення в Ізраїль з усіма вихідними наслідками. Хоча є також думка, ніби на сьогоднішній день цим самим «Гогом з землі Магога» є Туреччина, а не Росія. Сучасні політики часто використовують вислів «Гога й Магога» («Гога й Магога»). Значення при будь-якому трактуванні зводиться до одного – це сила, що руйнує все навколо.

Конотоніми *Гог і Магог* часто вживані в художній літературі. У творах письменників та поетів ХІХ ст. вираз «Гог і Магог» трапляється досить періодично і означає щось таємниче і моторошне, якийсь жах, який навіть не піддається певному опису. У книзі А.П. Коваль «Спочатку було Слово: Крилаті вислови біблійного походження в українській мові» подано таке значення: «Страшний, але вигаданий ворог. Гога і Магога згадують, коли говорять про щось не дуже зрозуміле, але моторошне, загрозливе, небезпечне. І написання, і форма цього вислову часто довільні, бо, як правило, мало хто знає точне значення слів, що входять до його складу: *Розкажує пан Симіон ... як набіжать гоги та магоги, мов кримська татарва* (Г. Квітка Основ’яненко)» [10, с. 98].

В українському мовленні зберігається конотема ‘дикі народи, племена’, ‘невідома сила’: ... *ні стежини, ні дороги, Ні міст нема, ні сіл, ні хуторів, Лише ганяють Гоги і Магоги В шапках кошлатих, зсунутих до брів* (М. Заболоцький «Шляхами Чингісхана»). *Ми ж сусіди, давайте жити дружно, а то прийдуть якісь гоги-магоги і завоюють нас* (Водне Хрещення, Кузнецовськ, 13.07.2011). Крім традиційного значення, розвинулися ще два нові конотеми. По-перше, відбувся розподіл Гога і Магога на два оніми з протилежними семами: *Таким чином, наші предки – це світлі Магоги, які віками стояли насмерть у битвах проти хижих степовиків Гогів, прикривали собою західну (християнську) цивілізацію від смертельних навал і набігів. Історія Праукраїни і власне України має, можна сказати, яскраво виражений «антигогівський» характер, виступає важливим фактором всесвітньо-історичної драми, окресленої у священних книгах* («Гог в краю

Магога і місія України»; *Авжеж, потрібні «гоги» та «магоги» чи «білі» й «чорні» янголи* (О. Палійчук «Молитва над прірвою»). По-друге, виникло значення 'завойовник' і 'підкорений': *Сленг, про який мовиться, вироблений на «стику» завойовника і підкореного – Гога і Магога. Полонені в очах кочового завойовника – худоба, «багно»* (О. Назарук «BookLand»).

Різноманітність смислів біблійних конотонімів *Гог і Магог*, відкритість їх семантичної структури, недостатня вивченість та дискусійність належності до ономастики розряду етнонімів спричинили наявність різних поглядів на структуру масиву біблійної онімійної лексики, що вимагає її подальшого ґрунтовного вивчення.

Література

1. Аверинцев С. С. Гог и Магог/ С. С. Аверинцев // Мифы народов мира энциклопедия : в 2-х т. / [гл. ред. С. А. Токарев]. – М. : Советская энциклопедия, 1991. – Т. 1. А – К. – С. 308 – 317.
2. Академічний словник української мови [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://sum.in.ua/>
3. Біблія або Книги Святого Письма Старого й Нового Заповіту / [пер. проф. Івана Огієнка]. – К. : Укр. бібл. т-во, 2002. – 1375 с.
4. Большой энциклопедический словарь [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://dic.academic.ru/dic.nsf/enc3p/108042>.
5. Браїлко Ю. І. Конфесійні оніми як засіб зображення сакрального і профанного світів у поезії Миколи Руденка / Ю. І. Браїлко // Міжнародний вісник : Культурологія. Філологія. Музикознавство. – К. : Міленіум, 2013. – № 1. – 188 с.
6. Гегель Г. Феноменологія духу / Г. Гегель. – К. : Основи, 2004. – 548 с.
7. Герчанівська П.Е. Художня та релігійна свідомість: спільне й особливе / П. Е Герчанівська // Мультиверсум. Філософський альманах. – К. : Центр духовної культури, – 2005. – № 51.– С. 35-43.
8. Исаева Е. Л. Православная энциклопедия / Е. Л. Исаева. – М. : РИПОЛ Классик, 2010. – 126 с.
9. Кассирер Э. Философия символических форм : Введение и постановка проблемы / Э. Кассирер // Культурология. XX век. Антология. – М., 1995. –С. 168–169.
10. Коваль А. П. Спочатку було Слово : Крилаті вислови біблійного походження в українській мові. – К.: Либідь, 2001. – 312 с.
11. Костів К. Словник-довідник біблійних осіб, племен і народів / Костянтин Костів; упоряд. Олександр Прокопович Косюк.– [вид. 2-е, перероб]. – К. : Україна, 2015.– 419 с.
12. Лопухин А. П. Толкование на книгу пророка Иезекииля / Александр Павлович Лопухин [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://azbyka.ru/otechnik/Lopuhin/tolkovaja_biblija_33/38*.
13. Масюк Ж.Ю. Особливості семантики етнонімної групи «свої» у творчості Й.Г. Струцюка про Холмщину / Ж.Ю.Масюк // Наукові записки НДУ ім. М. Гоголя: Філологічні науки. – 2013. – Кн. 4. – С. 219 –224.
14. Мень А. Читая Апокалипсис / А. Мень. – М. : Фонд им. А. Меня, 2000.– 264 с.

Стаття посвячена проблемі смислів біблейських коннотонімів Гога і Магога. Определены языковые и внеязыковые факторы, способствующие переосмыслению и символизации біблейських коннотонімів как составляющих религиозной картины мира. Раскрыто философско-эстетические и художественные истоки коннотонимизации сакральных символов. Особое внимание уделено специфике сакрального ономастикона, отражающего оппозицию 'реальное' / 'ирреальное'.

Ключевые слова: сакральные онимы, этноним, біблейский коннотоним, художественный образ, символ, біблейский текст.

The article discusses the meanings of biblical connotonym Gog and Magog. Identified linguistic and extralinguistic factors that contribute to rethink and symbolization biblical connotonim as the components of the religious world view. Describes philosophical and aesthetic and artistic origins connotonymization sacred symbols. Particular attention is paid to the specifics of sacred onomasticon reflecting opposition to 'real' / 'surreal'.

Keywords: sacred onims, ethnonym, biblical connotonym, artistic image, symbol, biblical text.